

Pedagogical Conditions of Choral Conducting Training of Future Teachers of Musical Art Education to Work in Secondary Schools

Zhang Lu

Postgraduate student,

Dragomanov National Pedagogical University (Kyiv, Ukraine-China)

Abstract

The aims of music education, which might be broadly divided into ‘musical’, ‘personal’, and ‘social’ aims. The system of choral conducting training of future Music teachers in conditions of university includes a set of interrelated disciplines: choral conducting, choral singing, choral literature, choral class, reading choral scores, choral arrangement. For its successful activity future specialists must use some pedagogical conditions of choral conducting to work in secondary schools. The article points out defense students’ purposeful activity; activate musical-professional thinking; activate communicative expression; realization musical-performing and musical-pedagogical skills; values and technological culture musical-educational work during pedagogical practice.

Keywords: university, choral conducting training, future Music teachers, secondary schools.

Сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва зумовлюють врахування її універсальності. Саме вчитель музичного мистецтва стає для дитини першим провідником у світ музики і мистецтва.

Фахова підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва включає як загальномузичні, так і суто музичні фактори: художнє пізнання світу, вплив на потребо-мотиваційну сферу особистості, розвиток загальної культури тощо. Завдяки грамотному емоційно-художньому супроводу входження в професію, фахові компетентності молодих учителів набувають завершеності, цілісності, наповнюються особистісним ставленням до професії.

Суспільство очікує від педагога не лише трансляції знань, але й плідної культурно-ціннісної та творчої взаємодії з учнями з метою успішного виховання молодого покоління. Теоретичним підґрунтям побудови системи диригентсько-хорової підготовки вчителя до музичного виховання школярів сьогодні слугують численні концепції навчально-виховного процесу: особистісно-орієнтованого виховання (І.Бех), суб’єкт-суб’єктної виховної взаємодії (А.Бойко), виховання як саморозвивальної відкритої системи (О.Киричук), виховання творчої особистості (В.Моляко), позакласної хорової роботи загальноосвітньої школи (С.Горбенко, Л.Хлебнікова та ін.).

Диригентсько-хорові фактори відіграють надзвичайну роль в організації музичного навчання та виховання школярів. Це підтверджують результати численних досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених вивченню змісту і форм позакласної музично-виховної роботи (Ю.Алієв, А.Болгарський, І.Зеленецька, О.Комісаров, Д.Огороднов, Б.Фільц, Julie Ballantyne [5]) та вокально-хорового навчання (Лі Цзюньшен, Лянь Лю, Фен Ібінь, Л.В.Петько [8, 9], Н.Мітіна [7], О.Диганова, З.Явгілдін [6], С.Шварц [10]).

Проте, готовність вчителя до хорової діяльності у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи поки, на жаль, характеризується недостатнім рівнем сформованості. Переважає гносеологічно-просвітницький підхід до використання музичного мистецтва в освітньому процесі. Його ціннісно-виховний та творчий потенціал, як правило, залишається нереалізованим, оскільки вчитель не готовий до творчої інтерпретації музичних образів та адекватного їх застосування у виховній і, зокрема, хоровій роботі зі школярами.

Ми виходимо з того, що диригентсько-хорова підготовка майбутніх фахівців повинна системно здійснюватись у процесі вивчення студентами теоретичних і практичних дисциплін. Теоретична підготовка здійснюється у теоретично-індивідуальних і теоретично-групових формах навчання, а практична – на індивідуальних і групових заняттях виконавсько-творчого спрямування, а також у процесі педагогічної практики.

Серед умов оптимізації фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи у загальноосвітніх навчальних закладах найперше виокремлюємо забезпечення цілепокладальної активності студентів у процесі формування у них мотивів диригентсько-хорової діяльності. З цього приводу Н.Щуркова підкреслює, що вчитель організовує взаємодію учнів з навколишнім світом відповідно до попередньо осмисленої стратегічної мети. За відсутності такої мети педагог не здатний виховувати і його робота спрямовується на приборкання небажаних проявів у поведінці учнів [4, с. 59]. У контексті нашого дослідження цілепокладання розуміємо як визначення і усвідомлення студентами цілей власної диригентсько-хорової діяльності, яка має свою специфіку, обумовлену природою хорового мистецтва і підлягає врахуванню вікових особливостей школярів.

На нашу думку, хорова робота зі школярами буде успішною лише за наявності у педагога сталого інтересу до такого роду професійної діяльності. Такий підхід уможливує управління розвитком інтересу шляхом формування мотиваційної сфери, зокрема, становленню окремих її компонентів – сенсів, мотивів, цілей емоцій. Наявність же у студента інтересу до диригентсько-хорової роботи є показником сформованості мотивів цієї діяльності і дозволяє правильно вибудовувати її цілепокладання. Отже, проблема формування мотивів диригентсько-хорової діяльності студентів, по суті, є проблемою цілепокладання даної діяльності, а мотиви є системо утворювальним чинником цілепокладальної активності студента.

Багаторазово доведено, що формальне ознайомлення студента із системою мистецьких цінностей і духовних норм є малоефективним. Цілі, нав'язані ззовні (так зване зовнішнє цілепокладання) не може забезпечити глибинного впливу на особистість студента, і його діяльність мотивуватиметься лише тією значущістю, яку вона має для викладача. Ніякі докази на користь того, що хоровий спів – це прекрасно, що він дарує насолоду, духовно зміцнює, не наблизять студента до бажаної музичної діяльності, не сформуєть необхідну мотивацію, допоки ця діяльність не набуде особистісно-ціннісного статусу для студента також.

Цілепокладання урочної та позаурочної хорової роботи вчителя музичного мистецтва означає конструювання системи її цілей і завдань та відбору її засобів, змісту і форм. Специфіка диригентсько-хорової сфери зумовлює цілковиту відмову від будь-яких форм адміністрування і передбачає постійний варіативний пошук способів успішного перетворення позиції учнів на їхню суб'єктну задля уможливлення оптимального розвитку здібностей до хорового співу кожного школяра.

Другою важливою умовою поліпшення диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва вважаємо активізацію музично-професійного мислення у контексті творчої дії та рефлексії. Ми виходимо з того, що музично-професійне мислення є процесом, обумовленим попередньою музичною активністю студента і прогнозованими умовами його подальшої музичної діяльності [1].

Психолого-педагогічна наука сьогодні активно досліджує механізми перетворення змісту духовного становлення педагога у різних формах його

професійного становлення. Музично-професійне мислення є результатом такого перетворення і стає міцним підґрунтям виховного потенціалу вчителя. Особливого значення у цьому контексті набуває і рефлексія як діяльність самопізнання, яка віддзеркалює творчо-духовну сферу особистості вчителя, що неодмінно виявляється у хоровій роботі з учнями. Рефлексія забезпечує народження у педагогічній свідомості вчителя комплексу чуттєвих та розумових образів, які потенційно існують у внутрішньому досвіді [2], але зумовлюють актуальний рівень виховного потенціалу хорового співу.

За умов активізації музично-професійного мислення майбутнього вчителя музики виокремлюємо такі позиції: 1) розширення ціннісних орієнтацій у виховному потенціалі музичного і, зокрема, хорового мистецтва за рахунок відмови від одностороннього «дидактизму» професійної позиції; 2) перетворення особистісного досвіду сприймання та виконання хорової музики в механізми ставлення до неї; 3) збагачення художньо-естетичної свідомості в процесі самостійної професійно мотивованої хорової діяльності.

У роботу зі студентами доцільно включати такі *прийоми*: 1) пригадування музичних вражень дитинства, 2) уявлення себе в ролі «диригента дитячих музичних вражень» (на основі рефлексивних еталонів), 3) ведення щоденника музичних зустрічей, 4) участь у хорових концертах; диригентські інтерпретації хорових образів тощо.

Незамінною умовою успішної диригентсько-хорової підготовки вчителя музичного мистецтва є реалізація музично-виконавських та музично-педагогічних умінь.

Успішність хорової роботи, яку здійснюватиме учитель уможливлується шляхом підпорядкування музичної підготовки широкому освітньому виховному контексту. І диригентсько-хорова підготовка учителя має обов'язково корелювати із загальнопедагогічною, що дозволить системно формувати різноманітні уміння – музично-ціннісні, музично-виконавські та музично-педагогічні.

Якщо *музично-ціннісні уміння* вчителя забезпечують грамотний музично-педагогічний аналіз хорових творів, адекватне тлумачення художніх образів і оптимальне цілепокладання щодо його використання в освітньому процесі, то

педагогічні уміння забезпечують необхідну виразність подачі художнього матеріалу і трансляцію рефлексивного ставлення до музичного образу. Лише комплекс цих умінь дозволить педагогу створити адекватну ситуацію художньо-естетичної взаємодії школярів із музикою засобами хорової діяльності.

Важливою умовою досліджуваного виду фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є активізація комунікативної виразності засобами оригінального проектування хорової роботи з учнями на уроках та у позаурочний час. *Комунікативну виразність ми трактуємо як належну експресивність поведінкових реакцій педагога у процесі діалогу з учнями; уникання інформаційної надлишковості; забезпечення варіативності репертуару, форм і методів навчання та виховання.*

Проектування вчителем хорової роботи з учнями повинно відбуватись на основі максимальної активізації його творчого потенціалу в сукупності педагогічних ресурсів, що дозволяють створювати нові – оригінальні, якісно інші музично-виховні цінності. Педагоги з високим творчим потенціалом відрізняються розвиненою уявою, творчою інтуїцією, прагненням до самовираження, нестандартним продуктивним мисленням, новаторством, сміливістю та умінням мобілізувати свої ресурси в процесі хорової діяльності. Ресурсна відновлюваність їх творчого потенціалу забезпечується за рахунок належної пізнавальної активності і освоєння креативних музично-виховних технологій.

Важливого значення набуває ціннісна й технологічна культура музично-виховної роботи майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі педагогічної практики. В практичній хоровій роботі зі школярами студент набуває досвід реалізації культуро творчих функцій виховання засобами хорового диригування. Безпосередня хорова робота змусить майбутнього вчителя більш глибоко осмислити суть виховного процесу [3, с. 375]. Ефективними прийомами активізації музично-виховної роботи можуть стати такі: доповнення хорового співу елементами музикування на простих інструментах, проектування ігрових ситуацій, моделювання музично-виховних комплексів як педагогічно доцільного поєднання різних форм хорової роботи на основі єдиного музично-тематичного підходу тощо.

Висновки. Наприкінці зазначимо, що якість диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи у загальноосвітніх навчальних закладах безпосередньо залежить від культуроємкості її змісту та організаційних форм, професійного становлення

особистості студента, формування його духовно-ціннісних орієнтацій. Успішність хорової діяльності учителя музичного мистецтва залежить від обсягу засвоєних загально педагогічних знань та умінь, багатства суб'єктивної рефлексії на музичне мистецтво і, зокрема, хорове, креативності та оригінальності мислення, творчого самовираження в урочній та позаурочній роботі зі школярами.

References

1. Verbickij A.A. Konceptija znakovno-kontekstnogo obuchenija v vuze [The concept of semantic- contextual learning in higher education] / A.A.Verbickij // *Voprosy psihologii*. – 1987. – S. 31–39.
2. Orlov V.F. Profesijne stanovlennja majbutnih uchiteliv mistec'kih disciplin: teorija i tehnologija [The professional formation of the future teachers of artistic disciplines : theory and technology] / V.F.Orlov – K. : Nauk. dumka, 2003. – 262 s.
3. Sysojeva S.O. Pidgotovka vchitelja do formuvannja tvorchoї osobistosti uchnja [Teachers' training to forming a creative individual student] / S.O.Sisoeva – K. : Poligrafkniga, 1996. – 406 s.
4. Shhurkova N.E. Prikladnaja pedagogika vospitaniya [Applied pedagogy of education] / N.E.Shhurkova. – SPb., 2005. – 366 s.
5. Ballantyne Julie. The Distinctive Nature of Music Education and Music Teacher Education [Web site] / Julie Ballantyne. – P. 1–12. – Access mode : https://eprints.usq.edu.au/904/1/Ballantyne_Distinctive_nature_of_music_education.pdf
6. Dyganova E.A. Organization a Culture of Self-Education of Music Teachers / E.A.Dyganova, Z. M. Yavgildina // *International Education Studies* : Published by Canadian Center of Science and Education. – 2015. – Vol. 8, No. 6. – P. 95 –103.
doi:10.5539/ies.v8n6p95
7. Mitina N. The Problem of Choral Conducting Training of Students of Pedagogical Institutes / N. Mitina [Web site]. – 2014. – Access mode : <http://www.youngscientistusa.com/archive/1/73/>
8. Pet'ko L.V. *Vzaimodejstvie iskusstv na urokah muzyki v srednej obshheobrazovatel'noj shkole* [Cooperation of arts on the Music lessons in secondary school] / L.V.Pet'ko, E.V.Danilko : Tr. dokl. uchastnikov mezhrespublikanskogo seminar-soveshhanija. – Voroshilovgrad. – 1990. – S. 43–47.
URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8138>
9. Pet'ko L.V. *N.V.Gogol' i muzykal'noe vospitanie shkol'nikov* [Gogol and musical upbringing of pupils] / L.V.Pet'ko, E.V.Danilko // *Tez. dokladov III Gogolevskih chtenij*. – PGPI. – Poltava. – 1990. – S. 68–69.
URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8142>
10. Schwartz Sandra. Predictors of Choral Directors' Voice Handicap [Web site] / Sandra Schwartz. – Access mode : <https://www.questia.com/library/journal/1P3-3457126911/predictors-of-choral-directors-voice-handicap>

Translation of the Title, Name and Abstract to Author's language

УДК 371.124:78](09)(477)

Чжан Лу. Педагогічні умови диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи у загальноосвітніх навчальних закладах.

У статті обґрунтовано педагогічні умови диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи у загальноосвітніх навчальних закладах: забезпечення цілепокладальної активності студентів у процесі формування у них мотивів диригентсько-хорової діяльності; активізація музично-професійного мислення у контексті творчої дії та рефлексії; описано активізацію комунікативної виразності засобами оригінального проектування хорової роботи з учнями на уроках та в позаурочний час; представлено реалізацію музично-виконавських та музично-педагогічних умінь; описано ціннісну й технологічну культуру музично-виховної роботи майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі педагогічної практики.

Ключові слова: університет, диригентсько-хорова підготовка, майбутні учителі музичного мистецтва, загальноосвітні навчальні заклади.

Література

1. Вербицкий А.А. Концепция знаково-контекстного обучения в вузе / А.А.Вербицкий // Вопросы психологии. – 1987. – С. 31–39.
2. Орлов В.Ф. Професійне становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія / В.Ф.Орлов – К. : Наук. думка, 2003. – 262 с.
3. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / С.О.Сисоєва – К. : Поліграфкнига, 1996. – 406 с.
4. Щуркова Н.Е. Прикладная педагогика воспитания / Н.Е.Щуркова. – СПб., 2005. – 366 с.
5. Ballantyne Julie. The Distinctive Nature of Music Education and Music Teacher Education [Web site] / Julie Ballantyne. – P. 1–12. – Access mode : https://eprints.usq.edu.au/904/1/Ballantyne_Distinctive_nature_of_music_education.pdf
6. Dyganova E.A. Organization a Culture of Self-Education of Music Teachers / E.A.Dyganova, Z. M. Yavgildina // International Education Studies : Published by Canadian Center of Science and Education. – 2015. – Vol. 8, No. 6. – P. 95 –103.
doi:10.5539/ies.v8n6p95
7. Mitina N. The Problem of Choral Conducting Training of Students of Pedagogical Institutes / N. Mitina [Web site]. – 2014. – Access mode : <http://www.youngscientistusa.com/archive/1/73/>
8. Петько Л.В. Взаимодействие искусств на уроках музыки в средней общеобразовательной школе / Л.В.Петько, Е.В.Данилко // Взаимодействие искусств в духовном развитии школьников : Тр. докл. участников межреспубликанского семинара-совещания 17-19 апреля 1990 г. –

Ворошиловград : Редакционно-издательский отдел облполиграфиздата. – 1990. – С. 43–47.

URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8138>

9. Петько Л.В. Н.В.Гоголь и музыкальное воспитание школьников / Л.В.Петько, Е.В.Данилко // Тез. докладов III Гоголевских чтений. – ПГПИ. – Полтава : Изд-во «Полтава». – 1990. – С. 68–69.

URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8142>

10. Schwartz Sandra. Predictors of Choral Directors' Voice Handicap [Web site] / Sandra Schwartz. – Access mode : <https://www.questia.com/library/journal/1P3-3457126911/predictors-of-choral-directors-voice-handicap>